

**Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk'ün Kişiliğinin  
Muhteva Analizi Metodu ile İncelenmesi\***

**Examination of Mustafa Kemal Atatürk's Personality in  
Nutuk by Content Analysis Method**

**Mevlüt KARAGÖZ\*\***

Geliş Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published	Tür/ Type
02.12.2022	11.12.2022	30.12.2022	Araştırma
<b>Atf/Citation:</b> Karagöz, Mevlüt, "Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk'ün Kişiliğinin Muhteva Analizi Metodu ile İncelenmesi", <i>Tarih ve Tarihçi</i> , 1 (2), 2022, s. 69-95.			

---

**ÖZET**

Nutuk, Mustafa Kemal Atatürk tarafından hesaplaşmanın ve hesap vermenin ötesinde yeni kurulan devletin izleyeceği yolu aydınlatması amacıyla Cumhuriyet Halk Partisinin İkinci Kurultayında; ekonomik, siyasi, hukuki ve kültürel alanlarda ki devrimlerin tamamlanmasını müteakip 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında, günlük ortalama altı saat olmak üzere toplam 36 saat 31 dakikada yapılmış olan bir konuşmadır. Mustafa Kemal nutku ile Türk tarihinin 1919–1927 yılları arasındaki sekiz yıllık döneme ait olayların belgeleri ile ortaya koymanın yanında gelecekte yapılması gerekenlere dair ipuçları da vermiştir.

Muhteva analizi, bir veya bir dizi metin içerisinde belli kelimelerin/kavramların varlığını, kullanım sıklığını ve aralarındaki ilişkileri belirlemek için bilgisayar destekli, "Concordance" programından yararlanan bir metottur. Bu çalışmada Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk'ün kişiliği, öncekilerden farklı olarak sosyal bilimler alanında sıklıkla uygulanan muhteva analizi metodu kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca Nutuk'un yanında Atatürk'ün 1920-1938 yılları arasında her yıl yaptığı meclis açılış konuşmaları da tahlil edilerek incelemeye dâhil edilmiştir. Atatürk'ün kişilik özelliklerine yönelik tespitlerin sunulduğu bu çalışmanın bir önerisi de Atatürk'ün bıraktığı diğer yazılı eserlerin ve yaptığı konuşmaların bir proje dâhilinde muhteva analizi metodu ile incelenerek istifadeye sunulmasının alana katkı sağlayacağı şeklinde belirmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Atatürk Kişiliği, Özellik, Muhteva Analizi Metodu.

---

\* Bu makale, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde hazırlanan "Nutuk'un Muhteva Analizi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

\*\* Dr., Milli Savunma Üniversitesi, Emekli Kamu Görevlisi, İstanbul/Türkiye, E- mail: mevkarakoz18@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-2713-0166.

## ABSTRACT

Nutuk was the speech made by Mustafa Kemal Atatürk at the Second Congress of the Republican People's Party, with the aim of illuminating the path to be followed by the newly established state beyond settling and giving account. This speech was made between 15-20 October 1927, following the completion of the economic, political, legal and cultural revolutions, for a total of 36 hours and 31 minutes, an average of six hours per day. In addition to revealing the events of the eight-year period of Turkish history between 1919-1927 with his Nutuk, Mustafa Kemal also gave clues about what needs to be done in the future.

Content analysis is a method that uses a computer-assisted "Concordance" program to determine the presence, frequency of use and relationships between certain words/concepts in a text or a series of texts. In this study, the personality of Mustafa Kemal Atatürk in Nutuk has been examined using the content analysis method, which is frequently applied in the fields of social sciences, unlike the previous ones. In addition to Nutuk, the opening speeches made by Atatürk every year between 1920-1938 were analyzed by content analysis method and included in the research. Another suggestion of this study, in which determinations about Atatürk's personality traits are presented, is that it will contribute to the field by examining the other written works and speeches left by Atatürk with the content analysis method within a project.

**Keywords:** Mustafa Kemal Atatürk, Nutuk, Atatürk Personality, Feature, Content Analysis Technique.

### Giriş

Siyasi, adli, dini, hamasi, akademik ve tarihî gibi birçok çeşitleri bulunan Nutuk, kelime anlamı olarak "öğretmek veya ikna etmek amacıyla belli bir konuda halkın önünde yapılan konuşma" olarak tanımlanmaktadır. Türk siyaset ve toplum hayatında, nutuk türü eserler Tanzimat Dönemi'nden sonra gelişmeye başlamıştır. Reşid ve Cevat Paşaların 1851 yılında Encümeni Daniş'in ve Saffet Paşa'nın 1869 yılında Dâr'ül-muallimât'ın açılış törenlerinde yaptığı konuşmalar edebî Nutuk'un ilk örnekleri arasında yer almıştır. Cumhuriyet devrindeki siyasi nutukların en önemlisi ise Mustafa Kemal Atatürk'e ait olarak hayat bulmuştur<sup>1</sup>.

Nutuk, Cumhuriyet Halk Partisinin İkinci Kurultayında 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında, her gün ortalama altı saat olmak üzere toplam 36 saat 31 dakika süre ile bizzat Atatürk tarafından konuşma tarzında ortaya konulmuştur<sup>2</sup>.

Mustafa Kemal Nutuk'u ideolojik temelli gördüğü için Büyük Millet Meclisinde değil, Halk Fırkasının kongresinde okumuş; böylece "hesaplaşmanın" ve "hesap vermenin" de ötesinde, arzulanan yeni toplumu biçimlendirmenin aracı

---

<sup>1</sup> Meydan Larousse, *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, C. 9, İstanbul 1990, s. 436.

<sup>2</sup> Baki Kurtuluş, *Tarihsel Olaylarla Söylev*, Serhat Yayınları, Ankara 1987, s. XIV; İsmail Arar, "Büyük Nutkun Kapsamı, Niteliği, Amacı", *Atatürk'ün Büyük Söylevinin 50. Yıl Semineri*, TTK, Ankara 1980, s. 138.

olarak kurduğu partisinin izleyeceği programlarda yol gösterici olmasını hedeflemiştir<sup>3</sup>.

Nutuk'un okunduğu tarih de en az yeri kadar anlamlıdır. Okunma tarihi kapsadığı gelişmeler boyutuyla, 1925 ve 1927 arası dönemde Şeyh Said Ayaklanması sonucunda Takrir-i Sükûn Yasası'nın çıkarılması ile İstiklal Mahkemelerinin kurulmasını, aşar vergisinin kaldırılmasını, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kapatılmasını, şapka devrimini, tekke, türbe ve tarikatların kapatılmasını, Hukuk Mektebinin açılmasını ve Danıştay'ın yeniden örgütlenmesini içeren birçok ve kapsamlı düzenlemenin "tepeden inme" yapıldığı yıllardır<sup>4</sup>. Bir diğer ifade ile 1927 yılının Ekim ayı, önemli devrimlerin başlatılarak bir devrin sona erişini simgeler<sup>5</sup>.

Nutuk, Millî Mücadele'nin askerî, siyasi ve diplomatik tarihi olması ile birlikte iktidara gelen Millî Mücadele kadrosunun tarihi yorumlama ve değerlendirme çabasıdır. Nutuk, ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın siyasi hayattan tamamen uzaklaştırılmış Millî Mücadele'nin diğer siyasal kadroları ile hesaplaşması olarak da değerlendirilebilir<sup>6</sup> Atatürk tarihçi değildir. Nutuk'unu bir tarihçi objektifliği ve tarafsızlığı içinde yazdığı da söylenemez. Unutulmaması gerekir ki Atatürk, bütün resmî sıfatlardan önce bir ihtilalin, Anadolu İhtilali'nin lideridir. O bunu, Büyük Nutuk'un daha ilk sayfalarında belirtmiş, yüklendiği görevin orduyu ve milleti, yüzyıllardır bağlı oldukları geleneklere, kurumlara ve kişilere karşı isyan ettirmek olduğunu açıkça ifade etmiştir. O, bu harekete kişisel yetenekleri ve komutanlık şöhretinden başka her şeyi elinden alınmış olarak başlamış, iktidar olmuş yeni bir düzen getirmiş, laik cumhuriyeti kurmuş ve eserini içeride ve dışarıda her zaman her yerde ve şekilde korumasını bilmiştir. Büyük Nutuk bu büyük olayın, kelimenin gerçek anlamıyla "**büyük hikâyesidir**". Onda tarafsızlık aramak eşyanın tabiatına aykırıdır<sup>7</sup>.

Kuşkusuz Nutuk üzerine çok yönlü ve fazla sayıda akademik çalışma yapılmıştır<sup>8</sup>. Bu çalışmada, diğer çalışmalardan farklı olarak muhteva analizi,

<sup>3</sup> Emre Kongar, "Söylev Hangi Koşullar Altında Söylendi?", *Türk Dili Dergisi Söylev Özel Sayısı*, S. 314, Kasım 1977, s. 377-379.

<sup>4</sup> Komisyon, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I/1*, YÖK Yayınları, Ankara 1989, s. 99-101.

<sup>5</sup> Kongar, *agm.*, s. 377 ; Ayrıca, Nutuk'un okunduğu yıl için TÛTENGİL, Cahit Orhan: "1927 Yılında Türkiye", *Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50. Yılı Semineri*, TTK, Ankara 1980; Yuluğ Tekin Kurat *Büyük Nutuk'un Okunduğu Yılın Türkiyesi:1927*, Yetmişinci Yılında Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Atatürk'ün Büyük Nutuk'u ve Dönemi, ODTÜ Basım İşliği, Ankara 1999 isimli kitaplarında da değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

<sup>6</sup> Cemil Koçak, "Siyasi Tarih (1923-1950)", *Türkiye Tarihi 4- Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınları, İstanbul 1919, s. 106.

<sup>7</sup> Arar, *agm.*, s. 140.

<sup>8</sup> Nutuk kaynakçası hakkında geniş bilgi için Bk. Türker Acaroğlu, "Söylev Kaynakçası", *Türk Dili Dergisi, Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı*, S.314, Kasım 1977, s.540; Ayrıca, Lütfiye Karaçizmeli'nin 1990 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi bölümünde "*Büyük Nutukun Genel Olarak İncelenmesi*" konulu yüksek lisans çalışması, Muhsine Börekçi'nin bir edebiyatçı kimliğiyle 1994 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında "*Atatürk'ün Nutuk'unda Söz Dizimi*" adlı doktora çalışması, Hüseyin Çelik'in 1995 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde

metodunun Anahtar Kelime Bağlamı (AKB), Kelime Kullanım Sıklığı (KKS) ve Varlık Yokluk Belirlemesi (VYB) teknikleri kullanılarak, bilgisayar destekli “Concordance” programı vasıtasıyla yapılmıştır.

Nutuk’un yanında Atatürk’ün 1920-1938 yılları arasında her yıl yaptığı meclis açılış konuşmaları da muhteva analizi metodu ile tahlil edilmiştir. Bu yılların Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluşundan halk egemenliğinin tam anlamıyla tesis edilme süreci olduğu düşünüldüğünde incelemenin önemi daha da artmaktadır. Nutuk’un yanında Atatürk’ün yazılı diğer eserlerinin de muhteva analizi metodu ile incelenmesi Atatürk’ün edebî yönünü daha da belirginleştirmiştir<sup>9</sup>.

### **Nutuk’un Muhteva Analizi Metodu ile İncelenmesi**

#### **Muhteva Analizi Metodu**

“İçerik Analizi” olarak da bilinen “muhteva analizi”, çeşitli metinlerin içeriğinin, temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla sistematik, objektif ve nicel olarak ele alınmasını sağlayan bir metottur<sup>10</sup>. Bir diğer ifade ile bir veya bir dizi metin içerisinde belli kelimelerin/kavramların varlığını, kullanım sıklığını ve aralarındaki ilişkileri belirlemek için kullanılan bir araştırma metodudur<sup>11</sup>. Bu şekilde araştırmacılar, belli kelimeler, kavramlar ve ibarelerin varlığını sayıya dökebilir, bunların anlamlarını ve aralarındaki ilişkileri tahlil edebilir ve bu yolla metnin kendisinin, yazarının vermek istediği mesajlar ve oluştuğu dönem ile kültür çıkarsamasında bulunabilirler. Metinler en geniş anlamda kitaplar, kitap bölümleri, makaleler, gazeteler ve tarihi belgeler gibi yazılı olduğu kadar, konuşmalar, resmî ve gayri resmî sohbetler ya da tiyatro gibi iletişim olaylarının gerçekleştiği sözlü ortamları da kapsamaktadır<sup>12</sup>.

---

“Atatürk’ün Nutuk ile Söylev ve Demeçlerde Adı Geçen Şahıslar Hakkındaki Düşünceleri” isimli yüksek lisans çalışması, Ş. Şebnem Duran’ın 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde “Nutukta Mustafa Kemal’e Karşı Çıkanlar ve Mustafa Kemal’in Onlara Cevapları” adlı yüksek lisans çalışması, Mevlüt Karagöz’ün 2003 yılında Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde “Atatürk’ün Nutuk’unun Muhteva Analizi” isimli bilgisayar destekli yüksek lisans çalışması, Hakan Uzun’un 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsünde “Atatürk’ün Nutuk’unun İçerik Analizi” isimli doktora çalışması, Rasim Tarakçı’nın 2015 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde “Nutuk’un İnkıla Teknikleri Açısından İncelenmesi” konulu yüksek lisans çalışması ve Aytaç Çağlar’ın 2018 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde “Liberalizm ve Realizm Çerçevesinde Nutuk Analizi” başlıklı yüksek lisans çalışmaları bulunmaktadır.

<sup>9</sup> İhsan Çanak, “Atatürk’ün Meclis Açılış Konuşmalarının Muhteva Analizi Metoduyla İncelenmesi”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Uşak 2013.

<sup>10</sup> Nuri Bilgin, *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006, s. 2-3

<sup>11</sup> Fatma Acun, *Yakın Dönem Tarih Metodolojisi*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2008, s. 2.

<sup>12</sup> Geniş bilgi için Bk. Robert Philip Weber, *Basic Content Analysis*, Sage University Paper Series on Quantitative Approaches in the Social Sciences, 49 Beverly Hills and London: Sage Publications, 1985; Klaus Krippendorff, *Content Analysis An Introduction to Its Methodology*, London, 1980.

Muhteva Analizi tanımına uygun ilk çalışma Speed tarafından 1893 yılında yapılan “*New York Gazetelerinin Konu Analizi*” isimli eserdir<sup>13</sup>. Bunu 1927 yılında Harold D. Laswell’in “*Prusya Okul Kitaplarında Askeri Stereotipler*” isimli metodun da öncüsü olarak kabul edilen çalışma izlemiştir<sup>14</sup>. Günümüzde ise medya, tarih, edebiyat, retorik, etnografi, kültür çalışmaları, sosyoloji, psikoloji, siyaset bilimi, iletişim ve yapay zekâ gelişimi gibi çok farklı alanlarda kullanılmaktadır<sup>15</sup>.

Muhteva Analizinin, Kavram (Tema Analizi) ve İlişki Analizi olmak üzere iki temel kategorisi bulunmaktadır. Kavram analizi, bir metinde, kelime veya ibarelerle temsil edilen kavramların varlığını ve kullanım sıklığını AKB, KKS ve VYB teknikleri kullanılarak yapılmaktadır. Belirlenen metnin analizi kelime dizini anlamına gelen “Concordance” programı ile sistemler arası yaklaşımla bilgisayar destekli olarak yapılabilmektedir. Böylece birbirinden bağımsız, uzun ve karmaşık metinler içerisindeki tüm kelimeler alt alta sıralanabilmekte; toplam ve birbirinden farklı kelime sayıları, metinde cümle içerisinde geçtiği yerler ve tekrar sayıları gibi bilgilere ulaşabilmekte, araştırmacının ihtiyaç duyduğu tüm nicel veriler otomatik olarak alınabilmektedir<sup>16</sup>.

### **Nutuk’un İncelenmesi**

Nutuk’un<sup>17</sup> muhteva analizi metodunun, kavramsal analiz metodunun AKB, KKS ve VYB teknikleri kullanılarak, bilgisayar “Concordance” programı kullanmak suretiyle araştırmasında aşağıdaki prosedürler takip edilmiştir.

### **Metin Seçimi ve Dijital Ortama Yüklenmesi**

“Concordance” programının girdisini oluşturan Nutuk, çalışma esnasında sağlıklı verilere ulaşılması ve doğru analizler yapılabilmesi için çözünürlüğü yüksek tarayıcılarla bilgisayara aktarılmıştır. Bilahare, <http://www.rjcv.freeserve.co.uk/> adresindeki “Concordance” programına “Nutuk. text” formatı ile yüklenmiştir. Kelime dizinini oluşturmak için sırasıyla programdan “file” seçeneğine, “Make full Concordance” ve “From files”ı seçilerek Nutuk bilgisayar ortamında araştırmaya hazır hale getirilmiştir<sup>18</sup>. Ancak, metnin çok uzun olmasından dolayı text formatında “Concordance” programı ile bilgisayara yüklenmesinde beklenmedik kodlama hataları oluşmuştur<sup>19</sup>.

<sup>13</sup> Orhan Gökçe, *İçerik Analizi, Kavramsal ve Pratik Bilgiler*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006, s. 3.

<sup>14</sup> Ezel Tavşancıl - A. Esra Aslan, *Sözel ve Yazılı Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*, Epsilon Yayınları, İstanbul 2001, s. 26

<sup>15</sup> Acun, *age.*, s. 116

<sup>16</sup> Çanak, *age.*, s. 8-9

<sup>17</sup> Bu çalışmada Nutuk’ta geçen konuların anlam bütünlüğünün bozulmaması ve kelime sayılarının doğru tespit edilebilmesi amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2001 yılında yayımlanan iki ciltlik orijinal Nutuk kullanılmıştır.

<sup>18</sup> Geniş bilgi için Bk. Fatma Acun, *Muhteva Analizi Metodu ve Tarih Araştırmasında Kullanımı*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Ders Notları, 2001.

<sup>19</sup> Bu hataların birincisi, metnin kitap formatı dijitalize edildiği için sayfa sonlarındaki kelime bölmeleridir. Örneğin, “*Salahattin*” kelimesi taranırken hem “*Sala*”, hem de “*Salahattin*” kelimeleri

### **Analizin Düzeylerini Belirleme**

Nutuk, metin olarak uzun ve birbirinden farklı konuları içermektedir. Analizin düzeyini belirlemek amacıyla, metin “İç Politika”, “Dış Politika”, “Muhalefet”, “İnkılâplar” ve “Atatürk Kişiliği” olmak üzere anlaşılabilir beş ayrı temel kategoriye ayrılmıştır. Bilahare konuların daha iyi araştırılmasını sağlamak için temel konular kendi içlerinde alt kategorilere ayrılmıştır<sup>20</sup>. Örneğin, Nutuk'ta Mustafa Kemal'in kişiliği; teşkilatçılığı ve birleştirici özelliği, barış yanlılığı, bağımsızlık özlemi ve bu konudaki kararlılığı, milliyetçi özelliği, yenilikçi yönü ve vizyonu, zamanlaması ve ileri görüşlülüğü olmak üzere baş edilebilir yedi ayrı alt kategoriye ayrılarak incelenmiştir.

### **Bağlamlarının Sıklıklarının ve Varlık-Yokluklarının Belirlenmesi**

Metinde, sorgulanan konunun cevabını bulabilmek için, hem önceden seçilmiş hem de araştırma esnasında karşılaşılan sonuca etkili olabilecek anahtar kelimeler, bir sınırlandırma olmaksızın esnek kodlama tekniği ile seçilmiştir.

### **Anahtar Kelime Bağlamı (AKB)**

AKB, metinde seçilen kelimelerin, hangi bağlamlarda ve nasıl kullanıldığını tespit etmek için uygulanan bir tekniktir. Örneğin metinden örnek olarak seçilen “**halife**” kelimesinin salt olarak yetmiş defa geçtiği, bu sayının da toplam metindeki kelimelere göre % 0.036 oranında olduğu EK-1 (A ve B)'de görülmektedir. Program bu kelimenin metinde hangi satırlarda geçtiğini ve hangi cümle içerisinde kullanıldıklarını da göstermektedir. Ayrıca anahtar kelimenin önündeki ve devamındaki kelimelerin ne kadarının gösterileceği de program yardımıyla seçilebilmektedir. Bu teknik aranan kelimenin anlamlarına göre ayırt edilmesinde büyük kolaylık sağlamaktadır.

### **Kelime Kullanım Sıklığı**

Araştırmaya perspektif kazandırmak için, KKS tekniği uygulanarak yapılan araştırma sonucu metinde toplam **192.989** kelime ve **32.944** farklı kelime sayısı tespit edilmiştir. Programın “view” menüsünden “word length distribution” seçeneğine girildiğinde kullanılan toplam 192.989 kelimenin metinde kaçar defa kullanıldığı grafik, sayısal ve yüzde olarak ayrıntılı olarak verilmektedir.

Metinde sık kullanıldığı tespit edilen bir kelime seçildiğinde, bunun salt sayısal değerinin büyüklüğü yanıltıcı sonuçlar verebilmektedir. Örneğin, metinde toplam **54 defa** geçtiği tespit edilen “**manda**” kelimesinin tamamının aynı anlamda

---

ayrı ayrı taranarak hata giderilmeye çalışılmıştır. İkinci kodlama hatası ise metinde geçen kelimelerin çoğunun Farsça ve Arapça kökenli oluşundan dolayı ‘ ‘ ‘ ‘ işareti ile metin birleştirmede kullanılan ‘-‘ işaretleridir. Ayrıca metnin toplam 192.989 olan kelime sayısına etkili olan bir diğer kodlama hatası ise metnin orijinalindeki sayfa numaralarıdır. Bu numaralar da (1,2,3,.....761,762) birer kelime gibi toplam sayıyı etkilemiştir. Bu hatalarda anlamlı kelime sayısından çıkarılmıştır.

<sup>20</sup> Bu makalede sadece Mustafa Kemal Atatürk kişiliği incelenecektir.

kullanılmadığı tespit edilmiştir. Manda kelimesi, sözlük anlamıyla 12, manda meselesi olarak 8, manda taraftarlarıyla 26, manda karşıtlarıyla ilgili olarak da 8 kez cümle içerisinde kullanılmıştır.

KKS tekniği ile çalışılırken anahtar kelime olarak aranılan kelime ile aynı anlamı taşıyan farklı sözcük dizinlerine de rastlanılmıştır. Örneğin, anahtar kelime olarak seçilen “**İstanbul Hükûmeti**” incelenirken, metin içerisinde aynı anlamı veren; “Hükûmet-i Merkeziye”, “Padişah ve Unvanını Taşıyan bir Hükûmet”, “Vahdettin Hükûmeti”, “Gayr-ı Meşru bir Hükûmet”, “Halife ve Sultanın Hükûmeti”, “Hükûmet-i Seniyye”, “Hilafet-i Osmaniye Nüfuzu Hükûmeti”, “Nüfuz ve İktidar Hükûmeti” ve “Onlar” gibi farklı kelimelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yine, Mustafa Kemal önderliğinde Anadolu’da kurulmuş olan “TBMM Hükûmeti” yerine aynı anlamda kullanılan kelimeler; “TBMM Kabinesi”, “Millî Bir Kabine”, “Milletin İtinasına Haiz Bir Kabine”, “Hükûmetçe”, “Heyeti Hükûmeti”, “Hükûmet-i Cedide”, “Hükûmet-i Millet”, “Ankara Hükûmeti”, “Türk Hükûmeti”, “Generaller Hükûmeti”, “Halk Hükûmeti”, “Kendi Hükûmetimiz” ve “Meclis Hükûmeti” olarak tespit edilmiş ve sayıma dâhil edilmiştir.

Ayrıca, bu çalışmada metin içerisinde 8459 kez geçen “ve” kelimesi, 144 kez geçen “veya” kelimesi, 52 kez geçen “veyahut” kelimesi ve 478 kez geçen “gibi” kelimesi gereksiz bilgiler kapsamında ele alınmış ancak metnin bütünlüğünü bozacağı düşüncesiyle metinden atılmadığı gibi özel bir işleme tabi tutulmamıştır.

#### **Varlık - Yokluk Belirlemesi (VYB)**

Bu teknik, tespit edilen kavramların metin içerisinde geçip geçmediğini bulmak ve özellikle herhangi bir konu taranırken konuya derinlik kazandırmak ve en doğru sonuçlara ulaşmak amacıyla taranan anahtar kelimenin yerine kullanılabilecek diğer kelimelerin araştırılmasında kullanılmıştır. Örneğin, **sulh** kelimesi araştırılırken bu kelimenin yerine kullanılabilecek olan **barış** kelimesi de VYB tekniği ile taranmış ve kullanılmadığı tespit edilmiştir.

#### **Nutuk’ta Mustafa Kemal’in Kişiliği**

Bir insanın kişiliği hakkında araştırma ve inceleme yaparken onun sözleri, gözlemlenebilen davranışları, kendisine ilişkin yapılan değerlendirmeler ve yapıtları önemli bilgi kaynaklarıdır. Bütün bunlar bir araya toplanıp, belli zaman sürecine göre bölümlendirildiğinde, insanın kişilik yapısına ilişkin ipuçları elde edilebilir<sup>21</sup>.

Şüphesiz Mustafa Kemal’in ailesi, gittiği okullar, meslek ortamı, yaptığı görevler ve insanlık idealleri kişiliğinin oluşmasında etkin rol oynamıştır. Bu bakımdan, aile çevresi ve çocukluğu dikkate alındığında 1881’den Harp Akademisi’ni bitirdiği 1905 yılına kadar olan dönem önem taşımaktadır. Yaklaşık

---

<sup>21</sup> İnal Cem Aşkun, “Söylevde Atatürk Kişiliği”, *Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı, Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, S. 314, Kasım 1977, s. 493-494.

25 yıllık bu zaman diliminde dış çevre olarak, çocukluğunun geçtiği değişik mekânlar, okullar, Manastır ve Selanik şehirleri söz konusudur. İç çevre açısından ise genç Mustafa Kemal'i etkileyen arkadaşları, dersler, öğretmen ve yöneticiler, olaylar, düşünürler, şairler, yazarlar, okuduğu kitaplar birikim ve kişiliğinin kaynağıdır. Bütün bunların yanında Mustafa Kemal'in bilinçli öğrenme isteği ve çabaları ile kavrayış, algı ve sezgi gücü, kitap okuma alışkanlığı ve sevgisi liderlik oluşumunu etkileyen temel kişilik özellikleridir<sup>22</sup>.

Şüphesiz, Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurduğunu anlatan Nutuk Mustafa Kemal'in kendisi tarafından yazıldığı ve okunduğu için, kişiliğinin temel öğelerini ortaya koyan Sabahattin Selek, bu temel eserin yazarı hakkında şöyle düşünmektedir:

Atatürk, Nutuk'u bitirirken söylediği gibi gerçekten millete hesap vermiştir. Ama bu öyle bir hesap vermiştir ki, bir ihtilalci idrakiyle, başından sonuna kadar. Nutuk karşı fikir ve kuvvetleri yıkmaya, mahkûm etmeye dayanır. Bir benzetme yapmak gerekirse, 15-20 Ekim 1927 günlerinde: Atatürk savcı, Nutuk iddianame, kongre jüri, memleket ve dünya kamuoyu da dinleyicidir<sup>23</sup>.

Max Weber'e göre, topluma yön ve düzen veren üç tip otorite vardır. Birincisi seçimle elde edilen meşru otorite, ikincisi hükümdarlık ve monarşik yönetimlerde olduğu gibi irsi ve intikal kanunları ile sağlanan otorite, üçüncüsü ise karizmatik otoritedir. Weber, karizmatik otoriteyi, bir kişinin kutsallığına, ya da kahramanlık gücüne veya örnek alınacak özelliklerine ve bu kişi tarafından yönetilen diğer kişilerin tam bir teslimiyet içinde bağlanmaları sonucunda ortaya çıkan otorite tipi olarak tanımlanmaktadır. Karizmatik liderlikte önemli olan önderin olağanüstü nitelikleri bulunduğu dair geniş halk kitlelerinde sağlam bir inanış uyandırmasıdır. Karizmatik liderlik aslında bunalımlı dönemlerin liderliğidir. Dankword A. Rustow, "*Atatürk, çağımızın koşulları içinde, bunalımlı bir dönemde, karizmatik önderliği, liderliği temsil eden bir kişidir.*"<sup>24</sup> demektedir.

Hamza Eroğlu da onun karizmatik liderliğinin yanı sıra demokrasi kurallarını da uyguladığını şöyle vurgulamaktadır:

Atatürk'ün karizmatik liderliği Millî Mücadele'nin başında kabul edilse bile, TBMM'nin kuruluşundan sonra, meşru yollarla, seçim esası ile TBMM başkanı seçilmekte, Millî Mücadele'nin şefi ve lideri olmakla sona ermiş sayılır. Mustafa Kemal Paşa, Max Weber'in tarif ettiği anlamda belli bir dönem için şef ve liderdir. Daha sonraki dönemde, milletin reyî ile iradesi ile seçilen kişidir<sup>25</sup>.

<sup>22</sup> Genelkurmay Başkanlığı, *Türk Tarihi İçinde Atatürk ve Cumhuriyet*, Genelkurmay Başkanlığı ATASE Yay., Ankara 2001, s. 15.

<sup>23</sup> "Sabahattin Selek, Nutuk Nedir ve Ne Değildir?", *Cumhuriyet*, 11 Kasım 1966.

<sup>24</sup> Dankword A.Rustow, *Devlet Kurucusu Atatürk*, Abadan'a Armağan, Siyasal Bilgiler. Fakültesi, Ankara 1969, s. 574.

<sup>25</sup> Hamza Eroğlu, *Atatürk Hayatı ve Üstün Kişiliği*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997, s. 75.



Karizmatik lider, sevk ve idare ettiği kişiler tarafından seçilmiş, kendisine her yönüyle inanılan ve itaat edilen kimsedir. Teşkilatçı ve birleştiricidir. Barış yanlısıdır, bağımsızlığına düşkündür ve bu konuda kararlıdır. İnanıldığı fikir ve düşünceleri ne pahasına olursa olsun çekinmeden cesaretle yapabilen kişidir. Milliyetçidir. Yenilikçidir. Cesaretiyle ve vizyonuyla en iyiyi bulmaya çalışır. Zamanlaması çok iyidir ve ileri görüşlüdür. Nutuk'ta Mustafa Kemal Atatürk kişiliği karizmatik lider özelliklerine göre araştırılmıştır.

### **Teşkilatçılığı ve Birleştirici Özelliği**

Mustafa Kemal'in Havza ve Amasya'dan çekmiş olduğu telgraflardan sonra ülke genelinde bir hareketlenme olmuş ve Anadolu'nun birçok yerinde yöresel kongreler tertip edilmiştir. Bunlardan; Kars, Ardahan, Oltu, Trabzon, İzmir, Balıkesir, Alaşehir, Nazilli, Muğla, Afyon, Pozantı, Edirne ve Lüleburgaz kongreleri ilk akla gelenlerdir. Bu yerel kongrelerin dışında Nutuk'ta **60 defa** tekrarlanan Erzurum ve **75 defa** tekrarlanan Sivas kongreleri ise ülke kaderi üzerinde çok daha etkili olmuş genel mahiyetteki kongrelerdir. Bu kongrelerin çok kısa bir zamanda İstanbul Hükûmeti'nin yasaklamalarına rağmen gerçekleştirilmiş olması bile Mustafa Kemal'in cesaretinin yanında teşkilatçı yönünün ne kadar kuvvetli olduğunun bir göstergesidir. D. A. Rustow, bu konuyu şu şekilde izah etmektedir:

Bu ilk yıllara Mustafa Kemal'in liderliği haber almak ve dağıtmak, bütün yurt çapında bir şebeke kurmuş olan ortakları ile konuşmak, çeşitli bölge, sosyal grup ve kişilerin hareketlerini ahenkleştirip, koordine etmek şeklinde tezahür etti. Mustafa Kemal bir bütünleşme yaratmak, birleştirmek, haberleşmek suretiyle bu zaman kesiminde üstün bir liderlik başarmıştır<sup>26</sup>.

Mustafa Kemal'in daha sonra BMM vekillerini Ankara'da bir amaç için toplaması ve bu mecliste, metinde **15 defa** geçen Halk Fırkasını kurarak başkanlık yapması sadece teşkilatçı kişiliklerin başarabileceği bir başka olaydır.

Bir kişinin teşkilatçı olabilmesi için, çalıştığı, emir ve komuta ettiği insanların kişilik özelliklerini çok iyi tahlil etmesi ve görev dağılımını buna göre yapması gerekir. Nutuk'ta, Mustafa Kemal'in 400'den fazla kişi ile ilişki içinde bulunduğu ve her biri ile ayrı konularda fikir alışverişinde bulunduğu göz önüne alındığında çevresindeki kişilerin kişilik ve karakter yapılarını ne kadar fazla tanıdığı sonucu ortaya çıkmaktadır<sup>27</sup>.

<sup>26</sup> Dankword A. Rustow, *age.*, s. 549.

<sup>27</sup> "Nutuk'un Muhteva Analizi başlıklı tezde Mustafa Kemal'in arkadaşları; yanında olanlar, önce yanında olup sonra muhalif olanlar ve karşı olanlar olmak üzere üç ayrı grupta incelenmiştir. Metinde kendilerinden 100 defa ve üzerinde bahsedilen kişilerden Mustafa Kemal'in yanında olan gruptan sadece İsmet Bey'in, karşı olanlardan ise sadece Damat Ferit Paşa'nın bulunmasına rağmen, önce yanında olup sonra muhalif olan gruptan ise Rauf Bey, Refet Paşa, Cemal Paşa, Nurettin Paşa ve Ali Fuat Paşa'ların bulunması, Mustafa Kemal'in Millî Mücadeleye kendisi ile beraber katılan kişilerle daha sonradan muhalif oldukları konularda ikna edebilmek için çok fazla iletişim kurduğunun bir göstergesidir.

Tevfik Bıyıklıoğlu Mustafa Kemal'in birleştirici yönü ile ilgili şunları söylemektedir:

Mustafa Kemal Paşa mücadeleye atılmasaydı bu memleket kurtulamazdı, Anadolu'nun tehlikeye düşen yerlerinde, batıda, doğuda ve güneyde başlayan ve bir yurtsever düşüncesinin mahsulü olan zayıf mukavemet hareketleri Mustafa Kemal Paşa tarafından birleştirilmeseydi her biri ayrı ayrı kolayca bastırabilirdi<sup>28</sup>.

Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi'nde Dođu Anadolu ve Dođu Karadeniz bölgelerindeki millî cemiyetleri "Şarki Anadolu Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti" adı altında tek bir merkeze toplamıştır. Sivas Kongresi'nin yedinci maddesinde ise, "Aynı gaye ile millî vicdandan doğan cemiyetler 'Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti' adı altında birleştirmiştir." kararıyla birleştirici kimliğini daha Millî Mücadele'nin başlarında ortaya koymuştur.

Yine ilk önceleri Ayvalık'tan Denizli'ye kadar uzanan hatta Yunanlılara karşı oluşan "Kuvâ-yı Milliye" hareketini, Sivas Kongresi'nde bütün yurdun savunulması anlamında kullanmış, böylece millî bir direniş gücünün bütün yurttaki kurulması bilincini sağlamıştır. Millî Mücadele'nin ilerleyen dönemlerinde, belli merkezlerden idare edilemeyen milliyetçi kişilerin kurdukları Kuvâ-yı Milliye güçlerini düşmana karşı daha etkin kullanabilmek, sevk ve idareyi daha rahat sağlayabilmek ve güçlü bir düzenli ordu kurabilmek için teşkilatlı bir ordu kurma teşebbüslerine girişmiş, kararlılığıyla ve birleştirici özellikleri ile zor da olsa başarmıştır.

Olağanüstü bir dönemde oluşturulan Meclis'te, 9 farklı meslek grubuna mensup 378 kişiyi tek çatı altında toplaması birleştirici özelliğinden kaynaklanmaktadır. Daha sonra ise oluşan birçok grup karşısında Mustafa Kemal de I. Grup olarak da anılacak olan "Müdâfaa-i Hukuk Grubu"nu kurmuştur. Bu grubun kurulmasında kendi gibi düşünenleri etrafında toplaması ve bir grup oluşturması da onun teşkilatçı ve birleştirici özelliğinin gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Atatürk'ün bu vasıfları, fikirlerde ne kadar ayrılık olursa olsun Millî Mücadele'nin karanlık günlerinde bütün Meclis azalarının kendi etrafında toplanmasını ve ona emsali görülmemiş yetkiler vermesini sağlamıştır<sup>29</sup>.

### **Barış Yanlığı**

Mustafa Kemal, yaşadığı dönem ve mesleği itibarı ile hayatı savaşlarla geçmiştir. Üstelik milletin bağımsızlığı ve barışın sağlanması için emir ve komuta ettiği savaşlarda başarılar elde etmiş; düşmanlarının bile saygısını kazanmıştır.

<sup>28</sup> Tevfik Bıyıklıoğlu, *Atatürk Anadolu'da, (1919-1921)*, Ankara 1959, s. 4; Sabahattin Selek, *Millî Mücadele I. Anadolu İhtilali*, İstanbul 1963, s. 120.

<sup>29</sup> Samet Ağaoğlu, *Kuvayi Milliye Ruhü*, 3. Baskı, İstanbul, 1973, s. 212.

Mustafa Kemal Millî Mücadele yıllarında barışı temin etmek için, Mösyö Aristide Briand, Dr. Robert Frew, Sir Charles Harington, Kral Konstantin, Elefterios Venizelos ve Hebert George Wills gibi birçok yabancı devlet adamlarıyla kendisi ya da heyetler marifetiyle görüşmeler yapmıştır. Yine aynı dönemde Mudanya Mütarekesi’ni, Londra Konferansı’nı; Ankara İtilafnâmesi’ni ve Gümrü, Moskova, Kars ve Lozan anlaşmalarını imzalayarak barışa katkı sağlamıştır<sup>30</sup>. İmzalanan bu anlaşmalar sonucu, Anadolu’da mücadele edilecek silahlı güç olarak sadece Yunan ordusu kalmıştır.

Metin Muhteva Analizi metodunun KKS tekniği ile taranmış ve o zamanın barış yerine kullanılan “sulh”- “sulhiye”-“sulhname” kelimelerinin metin içerisinde toplam **117 defa**, “muharebe”-“savaş” kelimelerinin ise toplam **134 defa** geçtiği tespit edilmiştir. Bu iki kelimenin kullanım sayıları ilk bakışta eşit gibi görünse de, Nutuk’un anlatıldığı yılların Millî Mücadele’nin yoğun olarak yaşandığı, muharebelerle dolu yılları olduğu, barışın hayal dahi edilemediği yıllar olarak düşünüldüğünde 117 defa kullanılan sulh-sulhiye kelimesi o yıllarda bile Mustafa Kemal’in barışı ne kadar arzu ettiğinin bir göstergesi olarak algılanabilir.

### **Bağımsızlık Özlemi ve Bu Konudaki Kararlılığı**

Nutuk’ta Mustafa Kemal’in dikkati çeken en büyük kişilik özelliği “bağımsız” yaşama istediğidir. Öyle ki, bağımlı yaşamaktansa ölmeyi yeğlemekte, Türk ata yurduna ve Türk’ün bağımsızlığına saldıranlara bütün ulusça silahlı olarak karşı çıkmak ve savaşmak gerekmektedir<sup>31</sup>.

Mustafa Kemal daha Nutuk’un başlangıcında “*Düşünülen Kurtuluş Çareleri*” bölümünde bundan sonra yapılacak her türlü faaliyetin amacını özetlemektedir:

Birincisi, İngiliz himayesini talep etmek.

İkincisi, Amerikan mandasını talep etmek...

Benim kararım...

Efendiler, bu vaziyet karşısında tek bir karar vardı. O da hakimiyeti milliyeye müstenit, bilakaydüşart müstakil yeni bir Türk Devleti tesis etmek. İşte daha İstanbul’dan çıkmadan evvel düşündüğümüz ve Samsun’da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz tatbikatına başladığımız karar bu karar olmuştur<sup>32</sup>.

Bu karardaki asıl amacı ise “...*Esas, Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşamasıdır.*”<sup>33</sup> cümlesiyle kısa ve çok açık olarak ifade etmektedir.

<sup>30</sup> Ayrıntılı bilgi için Bk. İsmail Soysal, *Türkiye’nin Siyasal Anlaşmaları, C.I., (1920-1945)*, Ankara 1983.

<sup>31</sup> İnal Cem Aşkun, *agm.*, s. 495-497.

<sup>32</sup> M. Kemal Atatürk, *Nutuk.*, C. I, MEB Yayınları, İstanbul 2001, s. 11-13

<sup>33</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I, s. 13.

Nutuk'ta Mustafa Kemal'in bağımsızlığı konusu “**manda ve himaye**”, “**istiklal**” ve “**bağımsızlık**” kelimeleri KKS ve AKB teknikleri ile incelenmiştir.

Özellikle Erzurum ve Sivas Kongrelerinde Mustafa Kemal'in gerçekleştirmek istediği bağımsız bir Türk Devleti'ne karşı görüş olarak tartışılan “*manda ve himaye*” kelimeleri; metnin tamamında “*manda*” kelimesi, nötr olarak 12, *manda* karşılıkları ile birlikte 11, *manda* yanlılarının faaliyetleri ile ilgili konuların anlatıldığı cümleler içinde farklı şekillerde **26 defa** olmak üzere toplam **49 kez** geçmiştir. Bu rakam Nutuk'ta *manda* ve *himaye* meselelerinin tartışıldığı Erzurum Kongresi'nin **60 defa**, Sivas Kongresi'nin **75 defa** olmak üzere toplam **135 defa** geçtiği düşünülürse %36 gibi büyük bir orana tekabül etmektedir. Fakat sonunda bağımsız bir Türk Devleti'nin kurulması onun *manda* ve *himaye* konusunu ikna yolu ile çözümlenerek tarihi kararından taviz vermediğinin bir ispatıdır.

Mustafa Kemal “*İstiklal*” kelimesinden anlaşılması gerekeni ise, “...*İstiklâlî tam, denildiği zaman, bittabi siyasi, mali, iktisadi, adli, askerî, harsi ve ilâ... her hususta istiklâlî tam ve serbesti tam demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde istiklâlden mahrumiyet, millet ve memleketin, manayı hakikisiyle bütün istiklâlden mahrumiyeti demektir.*”<sup>34</sup> ifadesi ile açıklamaktadır.

Metinde, günümüzde kullanılan “*bağımsızlık*” kelimesi yerine metnin yazıldığı dönemde kullanılan ve aynı anlamı taşıyan “*İstiklal*” kelimesi, Muhteva Analizi metodunun KKS tekniği uygulanarak sayıldığında toplam **186 defa** geçtiği tespit edilmiştir<sup>35</sup>.

“**İstiklal**” kelimesi Nutuk'ta, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışında, özellikle Kongreler döneminde *manda* ve *himaye* konularının tartışıldığı bir ortamda, Millî Mücadele döneminde ve yeni devletin kurulmasından sonra yaşanan olaylarda olmak üzere geniş bir yelpazede karşımıza çıkması, Mustafa Kemal'e göre ülkenin kurtuluşunun tek yolunun *bağımsızlık* olduğu gerçeğine mücadelenin başlangıcından sonuna kadar kesintisiz olarak verdiği önemi ifade etmektedir. Yine bu aşamada Mustafa Kemal'in yakın arkadaşları ile gerek telgraflarla gerekse yaptığı toplantılarda bir tartışma konusu olarak görülmektedir. Bu tartışmada İstanbul Hükûmetleri ile **13 defa** ve İtilaf Devletleri ile özellikle de İngilizler ile **11 defa** bahsedilmesi, onlara *istiklali* kabul ettirme çabaları algılanmalıdır.

*İstiklal*in temini için milletçe yapılması gerekenler (Millî Mücadele için Kuvâ-yı Milliye birliklerinin teşkili, düzenli orduya geçiş, Millî Meclisin açılması ve topyekün bir mücadele için gerekli kanunların çıkartılması aşamaları) **35 defa** işlenmesi *istiklali* teminde asıl görevin millete düştüğünü izah etmektedir. Milletçe gösterilen bu kararlılığın Millî Mecliste *İstiklali* temin tartışmalarında **28 defa** geçmesi de meclis ile halkın aynı amaç uğrunda çalıştıklarının açık bir göstergesidir.

<sup>34</sup> M. Kemal Atatürk, *Nutuk*, C. II, MEB. Yayınları, İstanbul 2001, s. 623-624.

<sup>35</sup> Kelimenin geçtiği cümledeki konu grupları ve tekrar sayıları EK-2'dedir.

Millî Mücadele'nin en zor dönemlerinde ise hem halkı istiklalin temini, muhafazası ve müdafaası konularında bilinçlendirmekte hem de neler yapılması gerektiğini bazen “*ya istiklal ya ölüm*”<sup>36</sup> gibi çok net ve kısa bazen de yapılması gereken fedakârlıkları uzun uzadıya milletine anlatmaktadır.

Manda ve himaye kelimelerinin de metin içerisinde toplam **49 defa** kullanıldığı hatırlanırsa, aralarındaki oran **%26** gibi bir rakam olmaktadır ki; bu sonuç o dönemde halkın özgüvenini yitirmişliğinin bir kanıtı olarak algılanabilir.

**32.944 farklı kelimenin 192.990 defa tekrar** edildiği metin içerisindeki bu rakam, anlam ifade eden “ **paşa, bey, efendiler, Kuvâ-yı, milliye, millet, Rauf, İsmet ve heyet**” kelimelerinden hemen sonra gelmektedir. Bu istatistik veriler de Mustafa Kemal'in İstiklale ne kadar önem verdiğinin farklı bir kanıtıdır.

Mustafa Kemal'in bu kararlılığını, Millî Mücadele'nin en yoğun olduğu dönemlerde de görmekteyiz. Meclis'te 29 Nisan 1920 tarihinde çıkarılan “Hiyanet-i Vataniye Kanunu” ve 31 Temmuz 1922 yılında çıkarılan “İstiklâl Mehâkimi Kanunu” milletçe kararlaştırılmış bu karardan dönenlerin caydırılmasını ve nihayetinde cezalandırılması amacını taşımaktadır. Diğer çıkarılan kanunlarda bağımsızlığını kazanarak amacına ulaşmış bir milletin daha medeni şartlarda yaşamasını sağlamak üzere uygulamaya konulmuştur.

Nutuk genel olarak incelendiğinde, Mustafa Kemal'in kararlılığını cümle yapılarında da görmek mümkündür. Tarihe mal olan bazı sözlerinden örnek vermek gerekirse;

Hatt-ı müdafa yoktur, sath-ı müdafa vardır. O satıh, bütün vatandır. Vatanın, her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça, terk olunamaz...<sup>37</sup> .....Ben, milletin vicdanında ve istikbalinde ihtisas ettiğim büyük tekamül istidadını, bir millî sır gibi vicdanımda taşıyarak peyderpey, bütün heyeti içtimaiyetimize tatbik ettirmek mecburiyetinde idim<sup>38</sup>. Ya İstiklal ya ölüm<sup>39</sup>

Sebahattin Selek'e göre, “*M. Kemal Paşa'nın cesaretinde şuur vardır. O, korkulacak yerde korkmasını bilecek kadar kişisel cesarete, gerektiğinde istiskal edilmeyi bile göze alacak kadar medeni cesarete sahipti.*”<sup>40</sup>

### **Milliyetçilik Özelliği**

Mustafa Kemal, Türk milletini her şeyden önce millî birlik ruhu içinde harekete geçiren insandır. Sadece teşhisle kalmayıp çare arayan ve bu çareyi millet gerçeğine dayandırarak başarıya ulaştıran kişidir. Çağın oluşu içinde geçerli olan,

<sup>36</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I, s. 13.

<sup>37</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. II, s. 618.

<sup>38</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I, s. 16.

<sup>39</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I, s. 13.

<sup>40</sup> Selek, *age.*, s.117.

siyaset bilimi açısından da değerlendirilen güçlü fikir, milliyetçilik ve milliyetçiliğe dayanan millî egemenlik ve millî bağımsızlıktır.

Batıcılık, Osmanlılık, İslamcılık ve Türkçülük, Meşrutiyet dönemlerinin fikir akımları Osmanlı Devleti'nin yeniden canlanması ve dirilmesi için başarılı olamamıştır<sup>41</sup>. Ancak bu fikir akımlarının çatışması, siyasi şuuru olgunlaştırmış, geçmişin hatalı davranışlarından da ders alınarak yeni Türk Devleti'nin fikri yapısının esaslarını tespitinde yararlı olmuştur.

Mustafa Kemal, milliyetçilik, millî egemenlik, tam bağımsızlık gibi ilkeleri Millî Mücadele'nin temeline oturtmakla, siyaset biliminin verilerinden yararlanan usta bir siyasetçi olduğu kadar, geniş ve engin tarihi tecrübelerden olumlu sonuçlar çıkaran ileri görüşlü bir devlet adamı sıfatını da taşımıştır.

Milletler kendi arzu ve iradesini teşhis ve temsil eden büyük adamlarla gidecekleri yolu görürler ve harekete geçerler. Toplumların büyük adama ihtiyacı en çok bunalımlı dönemlerde ortaya çıkar. Bunalımdan çıkış yolunu arayan, fikir ve aksiyonlarıyla topluma yön veren kişiler büyük adamdır. Mustafa Kemal, Samsun'a ayak bastığının üçüncü günü 22 Mayıs 1919'da, Erzurum'daki 15. Kolordu Kumandanı Kazım Karabekir Paşa'ya çektiği bir şifrede o günlerdeki ağır durumu belirttiikten sonra şöyle devam etmektedir: “...*Bununla beraber bütün umutlar kaybolmuş değildir. Memleketi bu durumdan ancak Türk milletinin mukavemet azmi kurtarabilir. Bu mukavemet şuuru, birçok yerlerde kurulmuş olan Müdâfaa-i Hukuklarda kendini göstermektedir.*”<sup>42</sup>

Atatürk'ün bir diğer kişisel özelliği de, inama gücü, iman ve inanarak yaptığı işe milletini de inandırmasıdır. Nutukta “**millî**” kelimesi KKS tekniği ile taranmış; 96 farklı anlam ve tamlamalarla beraber tam olarak 983 kez geçtiği tespit edilmiştir. Kelime, daha sonra 100 ve üzeri 50-100 arası, 10-30 arası, 5-10 arası, 2-4 arası ve bir defa geçenler olmak üzere gruplara ayrılmış ve bu grupların her birinden birer adet kelimenin Nutuk içerisinde hangi bağlamlarda kullanıldıkları tespit edilmiştir<sup>43</sup>. Millî kelimesinin metin içerisinde bu kadar fazla miktarda kullanılması Mustafa Kemal'in millete ait olan her şeyi benimsemiş ve kullanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu durum ilerideki yıllarda izlenecek politik çizgiyi anlatması bakımından da önemlidir. Konu ile ilgili tablo EK-3'tedir.

<sup>41</sup> Hamza Eroğlu, *age.*, s. 38-44.

<sup>42</sup> Cevat Dursunoğlu, *Atatürk'ün Kişiliği, Çeşitli Cepheleleriyle Atatürk*, Robert Kolej Yay. İstanbul 1964, s. 11-12.

<sup>43</sup> Nutuk'ta “*Kuvayı Milliye*” ve “*Millî*” kelimesi ile ilgili olarak geniş bilgi için Bk. Halil Ersoylu, *Nutuk Üzerine İncelemeler*, TDK Yayınları, Ankara 1999. Halil Ersoylu bu eserinde Nutuk'ta Millî kelimesini millet, devlet, askerlik, isyan, cesaret, akıl, düşünce, yönetim, adalet gibi değişik toplam 28 kümeye ayırarak incelemiştir. Ayrıca; Bk. Hüseyin Ağca, “Atatürk'ün Büyük Nutuk'unda Geçen Millî Kimlikle İlgili Kavram, Terim ve Söz gruplarının Analizi” *Yetmişbeşinci Yılında Büyük Nutuk'u Anlayarak Okumak –Bilgi Şöleni* 17-18 Ekim 2002 Bildiriler, Yayına Hazırlayanlar: Dursun Ayan-M. Alper Parlak, AAM, Ankara 2003.

Aşağıdaki tabloda ise metin içerisinde kullanılan toplam birinci tekil ve çoğul şahısların miktarları verilmiştir. Her iki zamirinde hemen hemen aynı oranlarda geçtiği gözlemlenmekle beraber, bu kelimelerin metin içerisindeki kullanım yerleri araştırıldığında;

Birinci tekil şahısları, genellikle Mustafa Kemal'in "ben Nif'te bulundum", "ben birkaç saat sonra hareket edeceğim." gibi sadece kendi durumunu bildiren cümlelerde kullanıldığını; birinci çoğul şahısları ise, "biz Takrir-i Sükûn Kanunu'nu çıkardık", "biz yeni kanunlar istemeyiz", "biz, Türkler, bütün tarihi hayatımızda" örneklerinde olduğu gibi milleti ilgilendiren ve milletin başardığı işlerde kullanılmıştır. Bu tür çoğul kullanımlar, Mustafa Kemal'in kendisini milletten ayırmadığını, "biz" diye hitap etmekle kendisini de o toplumun bir ferdi olduğunu belirtmektedir.

**Tablo 1: Tekil ve Çoğul Zamirlerin Kullanılışı**

Birinci Çoğul Şahıs		Birinci Tekil Şahıs	
Bizim	157 defa	Ben	231 defa
Biz	156 defa	Benim	195 defa
Bize	105 defa	Benden / bendeniz	74 defa
Bizi	74 defa	Beni	70 defa
Bizimle	38 defa	Bende/benle	30 defa
Bizden	24 defa	Bence	15 defa
Bizce	22 defa		
Bizde	20 defa		
Bizimki	12 defa		
<b>Toplam</b>	<b>608 defa</b>	<b>Toplam</b>	<b>615 defa</b>

### Yenilikçi Yönü

Mustafa Kemal'in Nutuk'unda yer verdiği siyasal, sosyal-kültürel ve iktisadi alanlarda gerçekleştirmiş olduğu inkılaplar, onun bir asker olarak sadece savaş meydanlarında değil, bir lider olarak da toplumu ilgilendiren diğer alanlarda da başarılı olduğunu göstermektedir.

Gerçekleştirilen bu kadar yeniliği düşünmek, toplumun kabul edebileceği şekilde zorlama yapmadan kullanılabilir ve yaşanılabilir hale dönüştürmek ve nihayetinde büyük bir kararlılıkla gerçekleştirmek kişinin; dar anlamda kişilik, geniş anlamda ise liderlik özelliklerini ortaya koymasına bağlıdır.

Kurtuluş Savaşı'na hukuki ve siyasi bakımdan yön veren ve yeni kurulan Türk Devleti'ni uluslararası topluluklara tanıtan Lozan Barış Antlaşması ile Türk inkılabının silahlı mücadele kısmı tamamlanmıştır. Bundan sonra yıkılan, bozulan eski düzenin yerine yeni düzen kurulmaya başlanmış, sosyal hayatın gereklerine göre toplum ve devlet teşkilatında yeni bir sistem uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda bir önceki bölümde incelenen inkılaplar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bunlar kısaca;

Siyasal alanda, saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, halifeliğin kaldırılması; sosyal ve kültürel alanda, medeni kanunun kabulü (özellikle kadın hakları ve özgürlükler konusunda), şapka inkılabı, tarikatların kaldırılması ve tekkelerin kapatılması, eğitim ve öğretimin birleştirilmesi, kapitülasyonların kaldırılması ve iktisadi alanda ise, Nutuk'ta hiç bahsedilmemesine rağmen, 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihinde Kazım Karabekir Paşa başkanlığında düzenlenen ve Atatürk dönemi ekonomi politikasının temellerini oluşturan İzmir İktisat Kongresi ile Düyûn-u Umumiye'nin Lozan Barış Konferansı'nda çözümü konularıdır.

Ekim 1923'de Cumhuriyetin ilanından Mustafa Kemal tarafından Nutuk'un okunduğu Ekim 1927 yılına kadar geçen dört yıllık süre içerisinde, Nutuk'ta her alanda gerçekleştirilen inkılaplardan bahsedilmesi, Mustafa Kemal'in yenilikçi yönünün ve vizyonunun gelişmişliğinin bir göstergesidir.

### **Zamanlaması**

Mustafa Kemal Nutuk'unda "Tatbikatı safhalara ayırmak ve kademe kademe yürüyerek hedefe yürüyerek hedefe varmak." konusunda, "...*Tatbikatı birtakım safhalara ayırmak üzere vakayı ve hadisattan istifade ederek milletin hissiyet ve efkarını izhar eylemek ve kademe kademe yürüyerek hedefe vasıl olmaya çalışmak lazım geliyordu. Nitekim öyle olmuştur.*"<sup>44</sup>

Bu anlatımı ile Atatürk'ün kişiliğinde toplumun içinde bulunduğu koşullara göre taşıdığı değerlere karşı saygılı, ulusa getireceği değişik ortama direnecek olanların varlığını henüz başlangıçta bilecek kertede gerçekçiliğinden kaynaklanan bir hoş görü ögesi olduğu söylenebilir. Öte yandan eylemin başında saptadığı yol ve ilkelere ayrılmadan amacına ulaştığını belirtmesi, kişiliğindeki kararlılık ögesinin bir sonucu olmaktadır. Her evreyi vakti geldikçe uygulamayı öngörmesi, kişiliğinin hesapçı özelliğinin ve yüksek algılama gücünün belirlediği eğilimlendendir. Böyle bir sezgi yeteneği kendi kişiliğine benimsettiği her amacın biçim ve öz bakımından yanındaki arkadaşlarınca sırasında istenmeyebileceğini ona anımsatabilmektedir.

---

<sup>44</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I, s. 14.



### İleri Görüşlülüğü

Mustafa Kemal, Türk milletinin felaket uçurumuna yuvarlanışını uzak görüşü ile sezmiş, bu felaketten kurtuluş için çareler aramış ve bu çareleri cesaretle ortaya koymuştur. Bu yönü ile Atatürk ileri görüşlü aynı zamanda gerçekçidir.

Farkında olmadığı halde başsız kalmış olan millet, zulmet ve müphemiyet içinde tecelliyata muntazır. Felaketin dehşet ve sıkletini idrake başlayanlar, buldukları muhit ve hissedebildikleri tesirata göre çarei halas telakki eyledikleri tedbirlere mütevevvel... Ordu, ismi var cismi yok bir halde. Kumandanlar ve zabıtlar, Harb-i Umumî'nin bunca mihnet ve meşakkatleriyle yorgun, vatanın parçalanmakta olduğunu görmekle dilhun, gözleri önünde derinleşen karanlık felaket uçurumu kenarında dimağları çare, çare-i halas aramakla meşgul<sup>45</sup>.

Tarık Zafer Tunaya, Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğü için *Devrim Hareketleri İçinde Atatürk ve Atatürkçülük* isimli eserinde şöyle ifade etmektedir.

Toplumunu ve kendisini eyleme geçiren koşulları ustalıklı hesaplayan, toplumun dinamiklerini başarı ile yönetebilen lider Atatürk, ortak bilincin özlemlerini sosyal ve siyasal alanlarda anlamlandırılabilmiştir. Atatürk, geçmişle gelecek arasında, değiştirilmesi gerekenle değişik düzen arasındaki geçişi başarı ile temsil edebilmiştir. Ona büyük sıfatını vermemiz bu tarihsel davranışın anlamıdır<sup>46</sup>.

Mustafa Kemal Paşa'nın Millî Mücadele'nin şefi ve lideri olmasının sebeplerini tarihi olaylarda aradığımız gibi, Mustafa Kemal'in kişisel üstünlüğünde, dehasında ve sahip olduğu engin kültür hazinesinde ve idealinde de aramak gerekir.

### Sonuç

Öğretmek ya da ikna etmek amacıyla belli bir konuda halkın önünde yapılan konuşma olarak tanımlanan Nutuk'un Cumhuriyet tarihindeki en güzel örneği Mustafa Kemal Atatürk'e aittir. Atatürk Nutuk'u, Cumhuriyet Halk Partisinin İkinci Kurultayında 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında her gün ortalama altı saat olmak üzere toplam 36 saat 31 dakikada bizzat kendisi okumuştur. Atatürk Nutuk'ta, 1919-1927 yılları arasındaki Millî Mücadele, Cumhuriyetin ilanı ve 1927 yılına kadar yapılan siyasal, ekonomik ve hukuki devrimlerin sebeplerini belgeleriyle tahlil etmenin yanında genç Cumhuriyetin ideolojisini savunmuş ve gelecek kuşaklara yerleştirmeye çalışmıştır. Nutuk, Atatürk'ün kendi kaleminden çıkmış bir öz yaşam öyküsü hem de Türkiye'nin önemli bir döneminin belgelere dayalı siyasal tarihidir. Bu açıdan dürüstçe hazırlanmış bir tarih kaynağıdır.

Kuşkusuz Anadolu İhtilali liderinin Nutuk'u üzerine çok yönlü ve fazlaca değerli çalışma yapılmıştır. Nutuk üzerine yapılan bu çalışmada ise, klasik metotlar ile yapılan önceki çalışmalardan farklı olarak, Muhteva Analizi Metodunun Anahtar

<sup>45</sup> M. Kemal Atatürk, *age.*, C. I., s. 10.

<sup>46</sup> Tunaya, *age.*, s. 46.

Kelime Bağlamı (AKB), Kelime Kullanım Sıklığı (KKS) ve Varlık Yokluk Belirlemesi (VYB) teknikleri kullanılarak, bilgisayar destekli, “Concordance” programı kullanılmıştır.

“İçerik Analizi” olarak da bilinen “Muhteva Analizi”, çeşitli metinlerin içeriğini, temel öğelerini sınıflandırmak ve yorumlamak amacıyla metodik, sistematik, objektif ve nicel incelemesini sağlayan, 1900’lü yılların başından itibaren siyaset biliminden tarihe, medyadan yapay zekâya kadar birçok farklı alanlarda kullanılan bir metottur. Bu şekilde araştırmacılar, belli kelimeler, kavramlar ve ibarelerin varlığını sayıya dökebilir, bunların anlamlarını ve aralarındaki ilişkileri tahlil edebilir ve bu yolla metnin kendisinin, yazarının vermek istediği mesajlar ve oluştuğu dönem ve kültür çıkarsamasında bulunabilirler.

Kelime sayımı ve analizi yapabilen “Concordance” programına yüklenen digital formattaki Nutuk, analizin düzeyini belirlemek maksadıyla, “İç Politika”, “Dış Politika”, “Muhalefet”, “İnkılâplar” ve “Atatürk Kişiliği” olmak üzere anlaşılabilir beş ayrı temel kategoriye ayrılmıştır. Bilahare konuların daha iyi araştırılmasını sağlamak için temel konular kendi içlerinde alt kategorilere ayrılmıştır. Örneğin, bu makalede incelenmiş olan Nutuk’ta Mustafa Kemal’in kişiliği; teşkilatçılığı ve birleştirici özelliği, barış yanlılığı, bağımsızlık özlemi ve bu konudaki kararlılığı, milliyetçi özelliği, yenilikçi yönü ve vizyonu, zamanlaması ve ileri görüşlülüğü olmak üzere baş edilebilir yedi ayrı alt kategoriye ayrılarak incelenmiştir.

Mustafa Kemal’in Nutuk’ta 60 defa tekrarlanan bölgesel Erzurum Kongresi’ne katılması 75 defa tekrarlanan Sivas Kongrelerini toplaması ve katılması, bilahare 9 farklı meslek grubundan 378 kişiyi BMM çatısı altında bir amaç için Ankara’da toplaması ve nihayet Kuvâ-yi Milliye’den düzenli bir ordu kurması onun teşkilatçı özelliğine Nutuk’ta geçen birkaç örnektir. Yine Mustafa Kemal Nutuk’ta 15 defa geçen Halk Fırkasını kurarak ve 400’den fazla kişi ile fikir alışverişinde bulunarak onları bir amaç içinde toplaması da onun birleştirici özelliğine temel örneklerdendir.

Hayatı savaşlarda geçmiş, katıldığı muharebelerde başarılar kazanarak düşmanlarının bile saygısını kazanan Mustafa Kemal, Millî Mücadele yıllarında barışı temin etmek için, Mösyö Aristide Briand, Dr. Robert Frew, Sir Charles Harington, Kral Konstantin, Elefterios Venizelos ve Hebert George Wills gibi birçok yabancı devlet adamlarıyla kendisi ya da heyetler marifetiyle görüşmeler yapması; Mudanya Mütarekesi’ni, Londra Konferansı’nı; Ankara İtilafnâmesi’ni ve Gümrü, Moskova, Kars ve Lozan anlaşmalarını imzalaması barışa yaptığı katkının somut örnekleridir.

“Bağımsızlık benim karakterimdir.” cümlesinde anlamını bulan Mustafa Kemal’in bağımsızlık özlemi Nutuk’ta o dönemde “bağımsızlık” yerine kullanılan “istiklal” kelimesi öznesinde incelenmiştir. Kelime, metinde Mustafa Kemal’in

Samsun'a çıkışında, özellikle Kongreler döneminde manda ve himaye konularının tartışıldığı bir ortamda, Millî Mücadele döneminde ve yeni devletin kurulmasından sonra yaşanan olaylarda olmak üzere geniş bir yelpazede 186 defa geçmiştir. 32.944 farklı kelimenin 192.990 defa tekrar edildiği metin içerisindeki bu rakam, miktar olarak anlam ifade eden “ paşa, bey, efendiler, Kuvâ-yı Milliye, millet, Rauf, İsmet ve heyet” kelimelerinden hemen sonra gelmektedir. Bu istatistiki veriler de Mustafa Kemal'in İstiklale ne kadar önem verdiği farklı bir kanıttır. Ayrıca, KKS ve AKB teknikleri kullanılarak tespit edilen bu geniş yelpazedeki kullanım, ülkenin kurtuluşunun tek yolunun bağımsızlık olduğu gerçeğinin mücadelenin başlangıcından sonuna kadar kesintisiz olarak devam ettiğinin bir göstergesi olarak algılanmıştır.

Nutuk'ta Atatürk milliyetçiliği, “millî” kelimesinin KKS metodu ile incelenmesi ile araştırılmıştır. Kelimenin, “Kuvâ-yı Milliye”, “Meclis-i Milliye”, “Hâkimiyet-i Milliye”, “İrade-i Milliye” ve “Millî Birlik” gibi 96 farklı ve tamlamalarla beraber tam olarak 983 kez kullanılması Mustafa Kemal'in millete ait olan her şeyi benimsemiş ve kullanmış olmasından kaynaklanmaktadır.

Mustafa Kemal'in Nutuk'unda yer verdiği siyasal, sosyal-kültürel ve iktisadi alanlarda gerçekleştirmiş olduğu inkılaplar, onun bir asker olarak sadece savaş meydanlarında değil, bir lider olarak da toplumu ilgilendiren diğer alanlarda da başarılı ve yeniliklere açık olduğunu göstermektedir. Ancak, 17 Şubat - 4 Mart 1923 tarihinde Kazım Karabekir Paşa başkanlığında düzenlenen ve Atatürk dönemi ekonomi politikasının temellerini oluşturan İzmir İktisat Kongresi ile Düyûn-u Umûmiye'nin Lozan Barış Konferansı'nda çözümü konularının Nutuk'ta hiç geçmediği VYB tekniği uygulanarak tespit edilmiştir.

Mustafa Kemal'in Nutuk'ta olayları akışına bırakarak değil de planlayarak, safha safha gerçekleştirmesi onun zamanlama ve ileri görüşlülüğü konularındaki profesyonelliğinin de bir göstergesidir.

Nutuk, Atatürk'ün üstün kişilik yapısını ortaya koyan sayılamayacak kadar çok kanıtları içermekte, bir diğer ifade ile kişiliğini kendi dilinden anlatan büyük bir yapıt özelliği göstermektedir. Atatürk'ün geniş boyutlu kişiliğinin kapalı kalmış diğer yönlerini de ortaya çıkaracak belge, anı vb. incelenebilir ve bunlardan eğitim düzenimiz için geçerli düşüncelere ulaşabilirse o vakit yetişen kuşakların onun engin kişiliğinden faydalanarak güçlü bir kişilik yapısı ile topluma katılmaları sağlanabilir.

Nutuk ile birlikte, Atatürk'ün 1920-1938 yılları arasında her yıl yaptığı meclis açılış konuşmaları da Muhteva Analizi metodu ile tahlil edilmiştir. Onun bıraktığı diğer yazılı eserleri ve yaptığı konuşmaların tamamı, bir proje dâhilinde Muhteva Analizi metodu ile incelenmesi kendisini anlamamıza yardımcı olacaktır.

## Kaynakça

### Arşiv Kaynakları

Genelkurmay Başkanlığı, *Türk Tarihi İçinde Atatürk ve Cumhuriyet*, Genelkurmay Başkanlığı, ATASE Yay., Ankara, 2001.

### Sürelî Yayınlar

*Cumhuriyet*, 11 Kasım 1966.

### Araştırma Eserler

Acaroğlu, Türker, "Söylev Kaynakçası", *Türk Dili Dergisi, Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı*, 314, Kasım 1977, s. 538-543.

Acun, Fatma, *Muhteva Analizi Metodu ve Tarih Araştırmasında Kullanımı*, Hacettepe Üniversitesi AİİTE Ders Notları, 2001.

Acun, Fatma, *Yakın Dönem Tarih Metodolojisi*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 2008.

Ağaoğlu, Samet, *Kuvayi Milliye Ruhu*, 3. Baskı, Baha Matbaası, İstanbul 1973.

Ağca, Hüseyin, "Atatürk' ün Büyük Nutuk' unda Geçen Millî Kimlikle İlgili Kavram, Terim ve Söz Gruplarının Analizi", *Yetmişbeşinci Yılında Büyük Nutuk' u Anlayarak Okumak-Bilgi Şöleni, 17-18 Ekim 2002, Bildiriler Kitabı*, (Yay. Haz. Dursun Ayan - M. Alper Parlak), Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2003, s. 106-110.

Arar, İsmail, "Büyük Nutkun Kapsamı, Niteliği, Amacı", *Atatürk' ün Büyük Söylevinin 50. Yıl Semineri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1980, s. 119-171.

Aşkun, İnal Cem, "Söylevde Atatürk Kişiliği", *Okunuşunun 50. Yılında Söylev Özel Sayısı, Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi*, 314, Kasım 1977, s. 493-500.

Atatürk, M. Kemal, *Nutuk*, C. I-II, MEB Yayınları, İstanbul 2001.

Bıyıklıoğlu, Tevfik, *Atatürk Anadolu' da, (1919-1921)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1959.

Bilgin, Nuri, *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.

Dursunoğlu, Cevat, *Atatürk' ün Kişiliği, Çeşitli Cepheleriyle Atatürk*, Robert Koleji Yayınları, İstanbul 1964.

Eroğlu, Hamza, *Atatürk Hayatı ve Üstün Kişiliği*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1997.

Ersoylu, Halil, *Nutuk Üzerine İncelemeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1999.

Gökçe, Orhan, *İçerik Analizi, Kavramsal ve Pratik Bilgiler*, Siyasal Kitabevi, Ankara 2006.

İhsan Çanak, "Atatürk'ün Meclis Açılış Konuşmalarının Muhteva Analizi Metoduyla İncelenmesi", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uşak 2013.

Koçak, Cemil, "Siyasi Tarih (1923-1950)", *Türkiye Tarihi 4- Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Cem Yayınları, İstanbul 1919, s. 85-173.

Komisyon, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I/1*, YÖK Yayınları, Ankara 1989.

Kongar, Emre, "Söylev Hangi Koşullar Altında Söylendi?", *Türk Dili Dergisi Söylev Özel Sayısı*, 314, Kasım 1977, s. 374-380.

Krippendorff, Klaus, *Content Analysis An Intruduction to Its Methodology*, Sage Publications, London 1980.

Kurat, Yuluğ Tekin, *Büyük Nutuk'un Okunduğu Yılın Türkiye:1927, Yetmişinci Yılında Ulusal ve Uluslararası Boyutlarıyla Atatürk'ün Büyük Nutuk'u ve Dönemi*, ODTÜ Basım İşliğı, Ankara 1999, s.171-176.

Kurtuluş, Baki, *Tarihsel Olaylarla Söylev*, Serhat Yayınları, Ankara 1987.

Meydan Larousse, *Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, C. 9, İstanbul 1990.

Rustaw, A. Dankword, *Devlet Kurucusu Atatürk*, Abadan'a Armağan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1969.

Selek, Sabahattin, *Millî Mücadele I. Anadolu İhtilali*, Güneş Matbaası, İstanbul 1963.

Soysal, İsmail, *Türkiye'nin Siyasal Anlaşmaları (1920-1945)*, C. I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Tavşancıl, Ezel - Aslan, A. Esra, *Sözel ve Yazılı Diğer Materyaller İçin İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*, Epsilon Yayınları, İstanbul 2001.

*Türk Tarihi İçinde Atatürk ve Cumhuriyet*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.

Tütengil, Cahit Orhan, "1927 Yılında Türkiye", *Atatürk'ün Büyük Söylevi'nin 50.Yılı Semineri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1980, s. 55-70.

Weber, Robert Philip, *Basic Content Analysis*, Sage Publications, Beverly Hills and London 1985.

## EKLER

## EK-1A

Tarama İşlemi İçin Seçilmiş Olan "Halife" Kelimesinin Ekran Görüntüsü ve Metin İçerisindeki Yüzde Oranı

Headword	No.	%	Context	View	Context	Line
HALİFE	3	0,002	Muhafaz devletler Osmanlı devlet ve memleketine maddeten ve m...	halife	olan zat, hayat ve rahatsız kurtarabilecek çareden başka bir şey ...	90
HALİFECİ	2	0,001	Halife	ve padişahın halisi müvazın emriyle idaresinde değil. Bu alı...		94
HALİFELER	8	0,003	Halife	, hükümet, bunlar hepsi medlûl kalmamış bırakılmama emrazda...		112
HALİFELERİN	4	0,002	halife	ve padişahın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin halisi...		4671
HALİFELERLE	1	0,001	halife	urvanını bakın. Diğer bir sultan da, hem Avnıcağı zıd etmek, ne...		4704
HALİFELİK	1	0,001	halife	ve padişah ile, ne alevi ve ne de hususi ve mühlüm kemasa müsa...		4719
HALİFELİKİN	1	0,001	halife	olan zatın da bundan başka bir şey düşünmesine ve arzu etmesi...		4719
HALİFELİKTEN	1	0,001	halife	, cebir ve kırantın azade olduğu zaman, Meclisin tarzını edeceği...		4732
HALİFENİN	36	0,019	halife	ve padişah değil miydi ki, Yunan cephesinde halledilecek nispete...		4951
HALİFENİNİN	1	0,001	halife	bulunuyordu. Binensaleyh, bu maksatı, Türkiye Büyük Millet Mec...		5714
HALİFESİ	1	0,001	halife	ve sultanın bu keser çok imgeğat olması mal varlıkta, gıdatta, bu...		5709
HALİFESİNİ	1	0,001	halife	ve padişaha muhafazatı mevlûdîyet ve sadakatı esatidîni ifade ve l...		5709
HALİFESİNİNE	1	0,001	halife	ve padişah deyince millet, onun emirlerine muvafakat ederek düğm...		5789
HALİFESİNİN	12	0,006	halife	olmaz. O halde, onu hal'edip yerine derhal değiri inthabederiz...		5789
HALİFESİNİNİN	6	0,003	halife	ve sultan hükûdünden fersag etmiyerek İstibadîlik kalinesiyen...		5792
HALİFESİNİNİNİN	13	0,007	halife	ve sultanın hükûdünü, esir olmanak istiyen millet, kens eyleye baş...		5674
HALİFESİNİNİNİNİN	1	0,001	halife	Mutasam' idam ederek dünya yüzünde, filen hâlihâte hatine ver...		6784
HALİFESİNİNİNİNİNİN	2	0,001	halife	Seçilmesi		6629
HALİFESİNİNİNİNİNİNİN	13	0,007	halife	, Türkiye Büyük Millet Meclisinde hal'olundu. Yerin sonucunu hal'i...		6831
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİN	94	0,049	halife	olan Abdülmecit Erensi inthabedildi.		6831
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİN	3	0,002	halife	inthalıbulunmadan evvel, inthalıbulunacak zatın da padişahlık sevdi...		6832
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	1	0,001	halife	inthalıbulunmadan Abdülmecit Erensinin, bu hak'atın kısıtlıdır çarlı...		6897
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	1	0,001	halife	urvanıyla icrayı saltanatı esbap ve şeriatını inzar ve temin edebil...		6857
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	18	0,009	halife	Olacak Zatin Sifatı Ve Sahibiyeti Ne Olacak?		6860
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	5	0,003	halife	inthalıbulunma meselesiyetle Meclisin 10 Teşvîsîni 1922 günü haftı cel...		6862
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	2	0,001	halife	kaçın... onu hal'etmek, yenisini inthalıbulunmak... Sonra yenisini l...		6862
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	2	0,001	halife	olacak zatın sıfatını, saâbiyetinin ne olacağını tesbât kizumundan...		6863
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	1	0,001	halife	urvanını taşıyan veya taşıyacak olan bir zatın emre veremez ve v...		6866
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	41	0,021	halife	namına taşıyanlar escribeler ilica edilebilir. Düğmanlar ve halife...		6871
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	1	0,001	halife	otun, ne olursa olsun hiç kimse bu milletin mukadderatında müğa...		6875
HALİFESİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİNİN	45	0,023	halife	ikame etmek evdâsına düğmüçdür.		6921
HALİFESİN	9	0,005	halife	Önem Zati Ünsel Düğmüçdür. Sadakatıtarane Müameleler		6925
HALİFESİN	1	0,001	halife	bulunan zat, umde düğmüçecek bazı sadakatıtarane müameleler d...		6927
HALİFESİN	2	0,001	halife	Hazretlerine takdim etmek için getirilmişim. Yalnız halen ne halde ...		6934
HALİFESİN	2	0,001	halife	Hazretlerinin sey-yaverlerinden de hayran bedatlı hususunda işli...		6934
HALİFESİN	4	0,002	halife	Hazretleri tarafından küfen kabulünü ve Halife Hazretlerinin en ka...		6934
HALİFESİN	28	0,015	halife	Hazretlerinin en kabli ve en lüubiyetli hazretleri olmaları öğütüğü...		6934
HALİFESİN	1	0,001	halife	Hazretlerine tesadüf vaki'et buyurduğunuzdan dolayı vücudu ilâhî...		6941
HALİFESİN	1	0,001	halife	bu vakeratın emreketilenler tarafından sonra bilâesokut müdatli olab...		6944
HALİFESİN	31	0,016	halife			

## EK-1B

"Halife" Kelimesinin Sayısal Özellikleri

Properties	
<b>Concordance</b>	
Source file	C:\DOCUMENT~1\mevlut\Desktop\kopyası tekshali.txt
Lines	8388
Words (types)	Now: 32944 When loaded: 32944
Words (tokens)	Now: 192990 When loaded: 192990
Type/token ratio	Now: 5,8581 When loaded: 5,8581
Characters	1254328
Sentences	12769
Words/sentence	15,1139
Current word	HALİFE
Occurrences	70 (0,036%)
Context style	Actual line
<input type="button" value="OK"/> <input type="button" value="Help"/> <input type="button" value="Print"/>	

## EK-2

## İstikbal Kelimesinin Metin İçerinde Kullanımı

Konu	Tekrar Sayısı
İstiklalin temini için milletçe yapılması gerekenler Millî Mücadele için Kuvâ-yı Milliye birliklerinin teşkili, Düzenli orduya geçiş, Millî Meclisin açılması ve topyekün bir mücadele için gerekli kanunların çıkartılması aşamaları	35 defa
Millî Mecliste İstiklali temin tartışmalarında	28 defa
Mustafa Kemal'in arkadaşlarıyla olan ilişkilerinde Cemal Paşa ile Rauf Bey ile 5 defa Nurettin Paşa ve K. Karabekir ile 4 defa Kara Vasıf Bey ve Yahya Kaptan ile 3 defa	18 defa
Erzurum ve Sivas Kongrelerinde	16 defa
İstanbul Hükûmeti'nin İstiklali tam aleyhine faaliyetlerinde (Amerikan Mandası )	13 defa
Amasya Tamimi'nde	12 defa
İngilizlerin Harbiye Nazırlığının ve Erkânı Harbiye'nin "milletin istiklali" konusundaki istekleri-İngiliz mandaterliği	11 defa
İstiklal nedir? Sorusunun cevabı	9 defa
İstiklal mahkemesi konusunda	7 defa
İstiklal Muharebesi/seferi/mücadelesi	6 defa
Londra Konferansı'nda	5 defa
İstiklal ve Cumhuriyet konusunda	5 defa
Bağımsızlık çareleri arayan örgütler konusunda	4 defa
Lozan Sulh Muahedesinde	3 defa
İstiklal ve Halifelik/Saltanat	3 defa
Ermenilerin Türk İstiklalini tanınması hususunda	2 defa
İnönü Muharebelerinde	2 defa
Afyon Karahisar Muharebelerinde	2 defa

Serves Anlaşması'nda	2 defa
İstiklal Grubu	1 defa
İzmir'in işgalinde	1 defa
Kürtlerin İstiklali konusunda	1 defa
<b>TOPLAM</b>	<b>186 defa</b>

**EK-3 Nutukta “Millî” Kelimesinin Tahlili**

<b>100 (yüz) ve daha üzeri kullanılan kelimeler.</b>	
Kuvâ-yı Milliye	210 defa
Millî Teşkilat (Meşruai)	104 defa
<b>Toplam</b>	<b>314 defa</b>
<b>50 – 100 (elli – yüz) arası kullanılan kelimeler.</b>	
Meclis-i Millî	78 defa
Millî Hareket / Hareket-i Milliye)	65 defa
Müdâfaa-i Milliye	58 defa
<b>Toplam</b>	<b>201 defa</b>
<b>30-50 (otuz-elli ) arası kullanılan kelimeler</b>	
Amel-i Milliye	40 defa
Hâkimiyet-i Milliye	34 defa
Millî Gaye (Amaç, Maksat, Mefkûre, Vahdet)	33 defa
İrade-i Milliye	32 defa
<b>Toplam</b>	<b>139 defa</b>
<b>10-30 (On-otuz) arası kullanılan kelimeler</b>	
Hukuki Milliye	27 defa
Millî Heyet / Heyet-i Milliye	26 defa
Millî Müfreze	18 defa
Millî Hükûmet / Hükûmeti Milliye	18 defa
Misakı Millî	17 defa
Millî (salt anlamda)	15 defa
Millî Kuvvet	14 defa
Millî Teşebbüs	12 defa



Hudud-u Milliye / Millî Hudut	12 defa
<b>Toplam</b>	<b>159 defa</b>
<b>5-10 (beş-on) arası kullanılan kelimeler</b>	
Millî Arzu	7 defa
Millî Tezahir / Tezahir-i Milliye	5 defa
Millî Siyaset	5 defa
Millî Kongre	5 defa
Millî Dava	5 defa
Vazife-i Milliye	5 defa
Millî Mukadderat	5 defa
<b>Toplam</b>	<b>37 defa</b>

<b>2-4 (iki-dört ) arası kullanılan kelimeler</b>	
Millî mücadele\Mücadele-yi Milliye	4 defa
Millî hayat\Hayat-ı Milliye	4 defa
Millî Mesai	4 defa
Millî Aşiret	4 defa
Millî Şura / Şura-yı Milliye	4 defa
Millî İtimat / İtimat-ı Milliye	4 defa
Cereyan-ı Milliye	4 defa
Tekâlif-i Milliye	4 defa
İstihkak-ı Milliye	4 defa
Metalib-i Milliye	4 defa
Mevcudiyet-i Milliye	4 defa
Vicdan-ı Milliye	4 defa
Millî Cephe	3 defa
Millî Ordu	3 defa
Kudret-i Milliye	3 defa
Millî Kabine	3 defa
Menfa-i Milliye	3 defa

Millî Talim ve Terbiye / Maarif-i Milliye	2 defa
Millî Hizmet	2 defa
Millî İstiklal	2 defa
Millî Haklar	2 defa
Millî Kumandan	2 defa
Millî Aleyhtar	2 defa
Millî Sır	2 defa
Saltanat-ı Milliye	2 defa
Millî Birlik	2 defa
Tesammud-ü Millî	2 defa
Faaliyet-i Milliye	2 defa
Tarih-i Milliye	2 defa
Millî His ve Tesir	2 defa
Karar-ı Milliye(nin)	2 defa
Şuur-u Millî	2 defa
Hakiki Milliye	2 defa
<b>Toplam</b>	<b>95 defa</b>

Sadece 1 (bir ) kez kullanılan kelimeler	
Millî Müşterek	1 defa
Millî Parti/Fırka	1 defa
Millî Rehber	1 defa
Millî Banka	1 defa
Millî Topraklar	1 defa
Millî Muhteviyat	1 defa
Millî Prensipler	1 defa
Mücadehat-ı Milliye	1 defa
Millî İbram	1 defa
Millî Kıyam	1 defa
Millî Hilafet	1 defa

Asabiyat-ı Milliye	1 defa
Millî Mıntıka	1 defa
Millî Cephane	1 defa
Millî Türk	1 defa
Millî Ahrar	1 defa
Vaka-i Milliye	1 defa
Temayulat-ı Milliye	1 defa
Millî Cemiyet	1 defa
Millî İntibah	1 defa
Namus-u Milliye	1 defa
Faide-i Milliye	1 defa
Akide-i Milliye	1 defa
Millî Teşekküller	1 defa
Tezahürat-ı Milliye	1 defa
Hassasiyet-i Milliye	1 defa
Muvaffakiyeti Milliye	1 defa
Sada-yı Millî	1 defa
Efkâr-ı Milliye	1 defa
Umum-i Milliye	1 defa
Maruzat-ı Millî	1 defa
Millî Varlık	1 defa
Feryad-ı Millî	1 defa
Gayri Millî Propaganda	1 defa
Millî haysiyet	1 defa
Millî vahdet	1 defa
Şeref-i Millî	1 defa
Esas-ı Milliye	1 defa
<b>Toplam</b>	<b>38 defa</b>